

**ЙЭ РУУЙАЙЭ
НАЗМЭ ХУГЬНУОН**

**КИЕВ
ШАХСЭ ИБТИКОРОТ
2004**

ЙЭ РУУЙАЙЭ НАЗМЭ ХУГЬНУОН

КИЕВ
ШАХСЭ ИБТИКОРОТ
2004

Бахтовъаршоев Алигавъар Шоайдарович.

Йэ рууайэ назмэ Хугънуон

Муарират, тартиибдиандаайат, чопгаар:
Бахтовъаршоев А. Ш.

ЭНАЙУУЧ ЭЙ
ВОУНЫТХ ЭМЕАН

УДК 811.221.32+82.1.221.32

Бахтовъаршоев А. Ш.

Б30 Йэ рууайэ назмэ Хугънуон. – Киев: Шахсэ ибтикорот,
с. 2004. – 36 с.

Мам китобчаатэ маджмууайэ шээрени шоируони Бадахшун С. Заифэ,
Л. Абиб, Т. Мизробат дигайен джаам сиз.

©Бахтоваршоев А. Ш.

Ас ичидуом къисмэ китобчаа бе муаллифен йо бе вьев маъсуул
намойандайен иджозат нусхазээхът мумкин нист.

Пешгуфтор

Икам китобчаайдэ тама мидъуст ца, асосан ас руузнуомайэ "Фархъанги Бадахшон" тар дъуст йат. Ба гъайр ас Сааш Заифэйат къисмэ Лидууш Абииб созен, мумкин диджаат вьев даруунанд ичидуом чоп хатоз мис педьо суод, ца вед, аро пирокийать баххьихь. Баад ас вьийидэ тартиибдиандаи мам китобард охири охируон муйассар сут йу алифбо хугънуонэ зивард соз кихът, дисидэ, лаак йаа бе ичидуом такмиилэ изофагийэ арфен, факъат дар асосэ алифбои руусэ вед, кор тар пуонд дъод. (Чисет тар китоб *замиимаа*). Ди сабаб къатэ корчиид вьамтэ пураайать фук ислооттэ – компйуутер йо чоп мошин, ар чииз ди навуд, бофт. Алифбо тартииб дъээдовъандум вьуз коренэ дъу шахси бузургат олимени муутабарэ Тоджикистуонтэ такйаа чууд – йиивь профессур Додхудо Карамшоев, йига профессур Маарам Файзуф. Йам китоб исбот кихътидэ йид такмиилсицин алифбо бе гапат гузорать истифодайээд бофт, азед таред дэ афзалийатат нокъисэ бойад кордуонен луовен. Амо луовен-та *вьинчин ас хъудъджин би* – диджаат мам китоб матн къарииб пурраайать нихъуон дъиид, чидуом тариикъ тэ алифбо истифодаа суод. Йаанэ йам китоб нахуст амалард намуунаа.

Маалум гаап, намуунаи назмидэ мам китобчаатэ ца, йид муонанд тар йи къатраа ас дарйю, аммо му гумуон йик дисидэ йид шагъ дэ ас пуондтэ тарпаалэ ди сат, аракатта ди къатэ баркъарор суод. Баад ривьодж суод, цуонд азорэ азор китобента мис померэ зивентэ вьинаам. Мурд дис нимойдидэ Помиир зивенен *въхьиндэ* форсийат тоджикэ зивенард, ди джаат бойад вьев омуухтаа кинаамат хьойаам. Баад, ху мулкат ху наан зив мис фаамтов ас иммат холэ нист. Мааш шароитэ умуумэ озир дуонд башаанд мис нист, дуондджаатидэ джамийат ас таракъкъийот шакл тар киинаайат вьаашэ сармойадорэ шакл гаахът, аммо вьакът йатидэ мааш ас магнитафуонат шифойэ зив тар арф нагъджиисаам. Вьаашийен къатэ мис муборизаа йэдовь даркорат йид арцуонд къиин мис ца вед, бофт.

Илаавен хойихь киненидэ лаак шоирен ик вьэ луовен, йу вьев фоидаатэ ца, баад вьев жакъен. Бефоидаа кор, шоир пуондта ичаайать, на потхьойат на раиис, на имуомат на соибмансаб анджиивдовь наваар-дъийен, ага йу акъат рост ца вед. Атаа лапдэ вьахт мис йид дисга.

Тамард, муутарам хьойиидженард, мувьаффақъийататаа, лаак йам китобчаа тама джуонард роат виирт.

Бо камоли этируом, Алигавъар Бахтовъаршоев

Киев, 12 мартэ солэ 2004.

СААШ ЗАИИФЭ

[ДИЛ АРРААНГ САНГИ САНГИСТУОН]

Дил арраанг санги сангистуон ху вьазманд ар бадан бе ту,
Му нойанд шуудь джиновь каа сар базеб шиирин сухан бе ту.
Бадахшуон беканор [джойат] бийобуон мурд нимойд ас гьам,
Арраанг дарвешиночоре сагьирум дар Вьатан бе ту.
Дигарга ошикьенен йаст ца мод аз дастэ танойэ,
Аджаб нист мурдаи садсол ца андиизд ас кафан бе ту.
Заиифанд аз дига марден умедь бе шойэ мардуон нист,
Аджаб бе кьадратаа хотир вьи хез фук аалэ зан бе ту.

[] - поймаа?

[ВЬИНУМ]

Эй Бадахшуон ту-та вьуз хор-атаа вьайруона вьинум,
Баарэ гьаамандэ вьи соил ту-та йакдуона вьинум.
Мааш ту фарзанд, амо тундэ ту фарзанд сагьиир,
Ат калуон фук ту замиинандэ вьи бегуона вьинум.

Ай насут кьадр аруод ростэ йакьиинанд, аджаб,
Олименен фука тойд ас ту замиинанд, аджаб.
Редьдж ар чайй йу хубать поть ху джабиинанд, аджаб,
Ту зиндаа луовд ху табиibat кьозэ девьюона вьинум.

Некийат, одамийат, кьадрэ атаа джуон ба фурууш,
Хислатат, диинат, аймуонат, вьидждуон ба фурууш.
Нуурэ мавьлоуджджатулакь – аксэ йаздуон ба фурууш,
Халкь-та куурат каратаа амчунэ мастуона вьинум.

Гаахьт Вьатан амчунэ медуоната байнандэ аруод,
Харатаа говь вьинэ чарро ца кихьт, йиивь насируод!
Йиивьанд сиина сипарат йига ху нозандэ азуод,
Нокасен ошикьатаа хаста пи джуонуона вьинум.

Эй Бадахшуон ту-та вьуз хоратаа вьайруона вьинум,
Баарэ гьаамандэ вьи соил ту-та йакдуона вьинум.
Мааш ту фарзанд, амо тундэ ту фарзанд сагьиир,
Ат калуон фук ту замиинандэ вьи бегуона вьинум.

Л. АБИИБ

ЛИИЛ ТАР ХИИР КИХЪТ

Йаа ху даргойард лиил тар хиир кихът,
Каандта вьохъард вьедъд, канд тар жиир кихът.
Вьам вьинум, джуон луом, аммо халкъ луовд:
– Чис дэ дъевьин ту, йид шич чиир кихът!
Мурдта луовен: – Баас кин, йаа чордор!
Йиивь му пуонд анджиивд, йиивь му гиир кихът.
Каай йа рууз, тиизд вьам чор ас Харагъ,
Ног къазо вьэ гъасп ас Помиир кихът!
Хъаб дига тархуудъм, мунд дадъ хуудъм нист,
Му хайол во хурд вьам тасвьиир кихът.
Вьам авен йошэ вьуз аз даст дъаам,
Лап нолаанта му тезать пиир кихът!
Е Лидууш, маадъаадъ ол вьам, маак баас,
Йаст худъой ног джуур мааш такъдиир кихът.

НААН

Ца тийэ-та чаай ту джаат нуод, гъайрэ наан?
Чаай ту джаат дар талвьасаа суод, гъайрэ наан?
Куудакат вуд, гаап дъээдовъат нафаамт,
Сар пиро гаап чаайэ турд луод гъайрэ наан?
Турд ца йат ар къиинэйат ар хафагэ,
Чаай ту джаат къиинат хафаа вад, гъайрэ наан?
Ниимэ хъаабечат ту тар маалаа найат,
Чаай ту йатовъец агаа вад, гъайрэ наан?
Тут ца тууйд тар йига джой, тар йи макуон,
Чаай ту даамтэ ниивъдийат тойд, гъайрэ наан?
Тут нивишт хаат, фикр кэ – чирдат нивишт,
Сар пирота чаай ту хаат хьойд, гъайрэ наан?
Къадрэ наан фаам, этийот кин, маринээс,
Йаа ди тойд, тунд нист ичаайга, гъайрэ' наан.

МЕМУОН ВИИМ

Жиивьджум ту мээст вийат, вьуз осмуон виим,
Жиивьджум ту савдзаа вийат, вьуз боруон виим.
Йо йакбор хубать ту йа му тэ мемуон,
Йо йакбор лаак, вьуз тутэ мемуон виим.

Хьяаб суод, ту фикранд ээждод ху созум,
Меть суод, Харагъард ту даамтэ жозум.
На дигарга йошен джиновъ-та нозум,
Йо форт турд аз ху жиивьждовъ хьемуон виим?

Му мургъи дил озод суод ас къафас,
Пиирум, амо тар ошикъэ мунд авьас,
Лаак ба дилфурджаайать нахътиизд му нафас,
Жиивьджум ту дил вэ, вьуз ту армуон виим.

Вьуз хьарм кинум – пиирийэ му чуудж зер,
Аmmo му дил накихът ху нолаан хер,
Вьуз луом дер сутатаа йу луовд насудъдж дер,
Диджаатум маджбууридэ иджруон виим.

ДАРЙО-ТА РИСТ

Дарйо-та тиизд, дарйо-та рист,
Одам-та тиизд, дунйо-та рист.
Бо хойихъэ Мавьло-та тиизд,
Бо къудратэ Мавьло-та рист.

Арчаай-та ху къисмат тэ тиизд,
Арчаай-та ху навъбат тэ тиизд.
Тут тууйд, аммо мааш къатэ
Ту нуоматаа арвьо-та рист.

Арчэ табобат ту ца чууд,
Арчаайэ урмат ту ца чууд,
Въеванд-та фук въахт въев диланд
Ту чакъ-чакъат ниистовъ-та рист.

Хъумне-та въам динйо въинаам,
Мумкин к-арам та во въинаам,
Мумкин йам мааш дуустэ
Йакбор бед ху во-та рист.

Муунак пи мааш озор маак,
Муунак ту мааш айбдор маак.
Йам ту гитаар ту джиновъ
Фуквъахт мааш амро-та рист.

АЙ МАРДУМ

Йиивь ту башаанд луовд, йиивь нодаркор,
ай мардум, вьой мардум!
Йи гаап кинен садпиидь такрор,
ай мардум, вьой мардум!
Арджойанден йакджо ди ност, ас гаапанд педьо суод гаап,
На йакбор вьев гаап суод тайор,
ай мардум, вьой мардум!
Зиндагэ мундат кьисмат мунд, дигайенанд пи му чиир,
Йо вьуз маст виим йо вьуз ухьйор,
ай мардум, вьой мардум!
Ху йах кьатэ пуонд ца тийэ, фукать чисенат шаанден,
Гьебат судьдж мардумард хумор,
ай мардум, вьой мардум!
Луовен-та бар захмэ табар захми забуон гандаа,
Саавьяам ас мардум гаап бемор,
ай мардум, вьой мардум!
Йакборэ мардум нигьуогьяам, мааш зордь вирогьд
ас дуньо,
Саавьяам аз зиндагэ безор, ай мардум, вьой мардум!

СОЗ ДАР БОРАИ ЗАВБААЗ

(Гуфторэ сойибэ анбор)

Мунд му зиндагийанд йиивъать аджойиб,
Вьузум йи гьуллаа баазанд падед вьам сойиб,
Ар цуонд цифум, ар цуонд хаам,
Ар цуонд кьиммат ца пардьяам,
Ар цуонд аз бааз тар чиид ваам,
Мурд йу фукать каам!

Алолать мээнат нафаамум,
Пи мавьло шукрат нафаамум,
Фукать-та тийен ар вьам диньо,
Вьуз-та мис саам.
Туондецум дунйотэ зиндаа,
Хой башаанд вед, хой гандаа,
На аз йи чииз саам хьармандаа,
Вьуз йосумат хаам!

Завмааг-та мол ас му хез йээст,
Йу во суод хурд хиирт.
Йу-та наваардъед му бинээст,
Дуондджаат хубать миирт!
Дуондджаат завмааг ас му вьобаст,
Ар цуонд ца вед му кьатэ кьасд,
Пи му-та нафирофт вьэ шаст,
Вьуз йосумат хаам!

Райиис луовд – Вьуз-та ту пардьяам!
Милииц луовд – Вьуз-та ту анджаам!
Мумкин йи вьахт ца анджен му,
Луовен-та – Дирд каам!
Наваардъийен му анджиивдовь,
Йи чай навардъед му хьиивдовь,
Вьуз йосумат хаам!

Бэхэсэс хурд му тородж кихът,
Пуркурор му ноилодж кихът,
Журналиист йодъд хурд му хьодж кихът,
Йиивьо накихът раам!

Аммо вьуз на гьам, на парвьо,
На ас вьев хьодж, на ас мавьло,
Кьимматэзор кинум савьдо,
Вьуз йосумат хаам!

Мунд му зиндагийанд йиивьать аджойиб,
Вьузум йи гьуллаа баазанд падед вьам сойиб!
Ар цуонд цифум, ар цуонд хаам,
Ар цуонд кьиммат ца пардьяам,
Ар цуонд аз бааз тар чиид ваам,
Мурд йу фукать каам!

[АБР АС ОСМУОН НАФААМУМ ТАРКАА СУТ]

Абр ас осмуон нафаамум таркаа сут,
Хиир ас кууйанд ар замиин даравь каллаа сут.
Баархарагь хидордж хезандум нушч вьээдыгаа тэ,
Шээр даравь эьдждо чиидум остаа-остаа сут.
Вьаадь савхоз кахойен вьам зимцандиир хьуоджен,
Хьуоджгаар зимц даруун йиивьат пи йиивь фанаа сут.
Чуухьтум вьев даруунанд йиивь лап хахь хушрууй,
Йуондийум вьиинт вьамат му дил даравь нолаан сут!
Йуондийум кьиивьд вьамат, йа шиинтэ, дьодэ кьакьараа,
Наала: – Ди дароз чис, намуудата гьуллаа сут!
Уо Лидууш, бедаракатьат тууйд, йаа вад рози',
Йойэ йаа заараа начууд, йойат ту хьармандаа сут!

К. БРОИМШОЕВ

ПЕВЬААНД

Тут хубать луод - вьуз тилифуон турд кинум,
Йо ди най вегаараа пээгьюом турд кинум.
Бедарак маабоз пээгьюомат салуом,
Нокасенхезанд маа анджаав му нуом.
Ас ди вьахт нагьджиид зимистуон, йат баор,
Ар бу'ор то тиирамойум интизор.
Вегаджевум пис ди токьать вьуз ту чуухьт,
Рост луом, чуудум гумуон ас мот ринуухьт.
Мардумен таанаа му дьен, тут дьод му фаанд,
Тут му зордь нур чуудж хехьяа раангтэ каанд.
Деф гулен чис - соф кьокьен ар дэ богь,
Деф мигьуундум сут ту ишкьандиир догь!
Зордь цараанг нозук, хубать фаамэ багьер,
Ас ми шиириин зиндагэ маакин му сер.
Гул ца пирмиирт – разд, хехьяа каанд суод,
Каандчипал хээхь-та дига певьяанд насуод.

ВЪАРКЪАА

ТУУБАА

Дига вьуз зиндагийанд майлэ кахойен накинум,
Саам йи гуухьяандэ нитьум, сайл пи бойен накинум.
Ната джаам джефайэ дунйо кинум вьуз [во] ху авен,
На авьас тар дигаа бойен, на гадойен накинум.
Мунд му джой гаарм батанд вуд нурец, аз ми таруод
Хьац джиновь йаах кинумат йодь ху джойен накинум.
Вьуз ху фаамум, [вьуз аро] холэ гуно каал то подь,
Е худьой – вьузта дига дисга хатойен накинум!
Ту му таанаа пи му созат пи му наан зив маадьяадь,
Вьуз ху наан зив ту джиновь джой пи хьойен накинум.
[Баадэ дэ суод фукаджо хьудьдж ту навьо, эй Вьаркьяа,
Вьуз ху вьухь тар дига корен, сустройен накинум.]

[] → [во]

[вьузум] → [вьуз аро]

*(Мисраиенен ас рууйэ вьазн андак исло сататаа, макътаа ба
ривьоджатъ иловьяа. Муарир)*

НААНИК, ВЪУЗУМ ХУУДЪМАНД ТУ ВЬИИНТ

Аамат ту ниивьд, аамат ту шиинт,
нааник, въузум хуудъманд ту вьиинт.
Гъайр ас худъой чай ас ту хьиинт,
нааник, въузум хуудъманд ту вьиинт.
Гаа гаап дъаадъэ тар муйат,
гаа тар му аз байн тууйдж таат,
гаа зээзэ аз токъак му хаат,
нааник, въузум хуудъманд ту вьиинт.
Гаа саавьэ тар остуон пирод,
пайгъумбарен варэ ба йод,
гаа къиивьэ арвьогуон ба дод,
нааник, въузум хуудъманд ту вьиинт.
Гардъаат му амбоджик зивьост,
луодат чисум, чай тар му чост,
йодат въэ амсойаа барост,
нааник, въузум хуудъманд ту вьиинт.
Гардъаатэ баайээат, луови-та,
дзиингактэ баайээат, луови-та,
мааш нуомтэ саайээат, луови-та,
нааник, въузум хуудъманд ту вьиинт.
Ностат, намозат чууд давъуом,
баадат намозик дъод салуом,
баад аз салуомат луод му нуом,
нааник, въузум хуудъманд ту вьиинт.
Чииз вудъджатаа чиизик навудъдж,
чиизат ту хъудъдж, чиизат нахъудъдж,
пуондтиир ту цемик сифц судъдж,
нааник, въузум хуудъманд ту вьиинт.
Гууйодидэ бесар-барум,
нафаамум аз чиизать сарум,
наан луоматаа ногин марум,
нааник, въузум хуудъманд ту вьиинт.

К. НАЗАР

ГЪАЗАЛЕН

Умр дъупиидь нист муйассар одамард,
Джуонта дъупиидь сайл накихът оламард.
Умрэ ту, фаам, суодтаа лапатья тез тамуом,
Умр-та суод лукъмай хуом мааш гъамард.
Бедарак арчиизтэ ху джуон каам кинаам,
Къимматэ мааш джуон, ба худо, мааш дамард.
Фикри ху халкъат ту ца [чуудж], лап башаанд,
Джуонта насуод йорирасуон бегъамард.
Йорэ кинет, йорэ ху додард мудуом,
Анджаа вьи дъуст, маакэ вьи дил мотамард.
Зиндагэ аз хамбэ джидо нист ачать,
Баадэ вьи мис саавь ту давьо одамард.

***

Мааш ху джуон аз ху нафас дъар накинаам,
Ми ху дил аз ху джарас дъар накинаам.
Окъубат умр ца суод мис калапой,
Умр мааш аз ху авъас дъар накинаам.
Арарен раангтэ мараам мааш вьатананд,
Ху зариидз аз ху къафас дъар накинаам.
Е Вьатан, арчэ вьинум, аз ту ху дил,
Уз касум йо кэ на кас, дъар накинаам.
То ху миидовь-та сухан турд навьинум,
Ху Вьатан аз ху нафас дъар накинаам.

***

Аз Вьатан дъар ца вийаам, бевъатанаам,
Аз чаман дъар ца вийаам, бечаманаам.
Вьатананд уз багумуонум, намараам,
Бе Вьатан джуон-та ху каалард кафанаам.
Умр чииз, кин ту сирокъ аз ху замин,
Мааш ху Хугънуон къатэ бе аз Хутанаам.
Одамиизод фукаджо гар пайи пуул,
Мааш ху кууйен къатэ сарвват суманаам.
Е худъой, кин ту му жиирен му нийоз,
Мааш ху чиидандэ сипохъчат ситанаам.
Уз хушум, умрэ Карам сут ту адо,
Шукр луом бар Вьатанам, бар вьатанаам.

АТО МИИРХОДЖАА

АС ТУ ДЖИДО

Възум сут ас ту джидойат, туйат сат ас му джидо,
Къаландарум аджаб сут атаа – пано ба худо!
Пи туйум зор вуд въузат лоикъат навъинт му хурд,
Гумуон кинум наред ар ту гъуогъ йам му садо.
Сипин джиновъ та ту "най" дъед заанг ар ми му дил,
Му дил-та кихът дъу баахъат му джуон-та кихът джидо.
Аджаб, дигарга кинен жиивъдж гъаац зиндагэ джаат,
А незапуутъч, му маарген ту пуутъчен навадо!
Ато нахъовд йи хъаабат, вьи каал сафеддэ сут,
Джазо-т дъод вийат, каам вьирд, вьирд адо.

РААНОИ МУБОРИЗ

ХЫТЭЭРДЗ

Жиивьджат му ца вуд, жиивьджгийанд чииз вьэ нихьюонен?
Нозум тутэ чууд, гьаац ку бе ноз ачать нист.
Йо пээхт ту гурм ас муйатаа ас му муааббат?
Тууйдат ба сад озор, му гурм ас ту цавьахт пист?

Баад ас ту пи Помиир ичай хуш-та насуод мурд,
Бовьар кини йо най, ага мис фук-та дэ фаамен.
Тут тууйд ху баад ас вьэ ту тиидовь дига ар хьааб
[Вьуз токьайэ танот] хьитээрдзен мутэ раамен.

То сааракийец луом хьитээрдзард ху розен,
Йаа хиир фирокьандэ ху нуод, вьуз ту фирокьанд.
То сааракэ-таш мот хьитээрдз варть ту бинээсэ,
Йаа хиир фирокьандэ-та тьуод, вьуз ту фирокьанд...

[Ас дастэ му токьагэ] → [Вьуз токьайэ танот]
(Мисраа ас рууйэ вьазн андак исло сат. Муарир)

АДИИМЭ ХУГЬНУОН

ХУУНИ ДЖИГАР КИХЪТ

Нафаамум йаа гьиник чиизард азар кихът,
Къарииб саавьум вьамард, йаайик му дъар кихът.
Ага вьам пиц чисум, даам тар му гардъент,
Ага вьам къаад чисум, чодар ба сар кихът.
Ага саавьум къарорать вьам хабарзээхът,
Замиинджумб раангтэ йаа мардум хабар кихът.
Ага хьуп-хьуп тийум, саавьум пи вьам чиид,
Дига пуондентэ ас чииданд сафар кихът.
Ху шанден лап сириин молтат ху цем руозд,
Ху зордъец йаа му албат бесамар кихът.
Вируогьен дъиид ситан, цемен гьидораа,
Му зордъ муутар джинов вьам хез такъар кихът.
Вьамард вьуз зоргийум, йаайик нимуо кихът,
Нимуойат зоргэ йакджо чай питар кихът?
Адиим - чис, судъдж ту къаад ас дастэ вьам чаахт,
Фигъуон ас дастэ вьам миидъат камар кихът!

ЙУУСУФ СУЛТУОН

ХУ ПУУТЬЧЕН ПИ ЙАКДИГАР МААДЪААДЪ

Азор бу'ор кинум вьуз, ту тиирамо луовэ,
Джу'уон фукать пидьинум вьуз, гьалать шито луовэ.
Ху умрийум ту башаанд сууратард чууд савьдо,
Ту акьлэ каай – гьалать ас му бевафо луовэ.
Ту ас ошикьийат ишкь мурд хабар маадьяадь,
Вьузум ту йуухьк, ху пуутьчен пи йакдигар маадьяадь!

Ту маатэ ас му, му маалаак ачга хорат зор,
Ту маатэ ас му, му маалаак ноумедьат бемор.
Ту маатэ, маакэ му цемард мам джу'уон торик,
Ту маатэ ас му, хазуон маак мурд му умрэ бу'ор.
Ту ас ошикьийат ишкь мурд хабар маадьяадь,
Вьузум ту йуухьк, ху пуутьчен пи йакдигар маадьяадь!

Азорга джавьр му тиир мис кинат, ризойум вьуз,
Ту ас му бадэ ми мис бад вьинат, ризойум вьуз.
Джувьюонэ тиизд йэ вьахтанд-та вьуз дьийум ту байодь,
Вьэ вьахт-та фаамэ цараанг соф бегунойум вьуз.
Ту ас ошикьийат ишкь мурд хабар маадьяадь,
Вьузум ту йуухьк, ху пуутьчен пи йакдигар маадьяадь!

М. БОЗОР

ЛУОВААМ

Ту шанден хурд давьо луоваам, луоваам,
Ту тээр цемен бало луоваам, луоваам.
Ту джавьрандиир хароб саавьяам – саавьяам,
Гуно вид йо хато луоваам, луоваам.
Ту пиц гар кухъчивиир луоваам, айб нист,
Ту къадат баст расо луоваам, луоваам.
Биландать зоргийум турд чууд, налаакэ,
Ху зордьанд бесадо луоваам, луоваам.
Ту сад джуонард къабуул саавьяам, нийозаам,
Мараам вьам тар пиро – луоваам, луоваам.
Ту хезандум начууд заараа йи гъээв гаап,
Ху тар пиц таам зибо луоваам, луоваам.
Ту сабрандэ, вьизуонэ, мааш даруун пээхт,
Ту зордь мис вид шито – луоваам, луоваам.
Нураам луод тут аджаб хушрууй авьрат,
Са'аар цуонд пиидьгаа во луоваам, луоваам.
Айотандаам умедьат орзу' вад,
Гъалать вьам бовьяфо луоваам, луоваам.

Ш. БУНЙОД

ХУГЬНУОН САНАМЕН

Хугьнуон санамен оташи ишкьанд кабобум,
Ас дастэ ди дев сууратэ камйофт харобум.
Саавьумта йи гуухьандэ ху кьийвьум хахьать вьуз,
Гаа ухьйорат гаа джаййуун, гаа мастэ шаробум.
Ар чай му ца луовд – лоикьэ Хугьнуон санамат нист,
Хато-та йу кихьт, ухьхьа ца луом, вьуз фука обум.
Ар чай му ца луовд – баас ту кэ Хугьнуон санамен ишкь,
Анджаам вьи гиребуонтэ ху чустать вьэ азобум.
Шиирин ба диньо йатьч нур ишкьэ джауон джаат,
Хугьнуон санамен ишкьта ба дафтарат китобум.

ДАВЪЛАТ ЛАШКАРБЕК

ДИСГА МААК

Эй башаанд садбаргэ' Хугьнуон, дисга маак,
Эй мэ мулк сардорэ' хуубуон, дисга маак.
Мааса аргиз тултакат шолен авен
Нокасен маакард авьедзуон, дисга маак.
Тултакат шолат калуошен бедарак,
Окьибат таам саавьэ' хьемуон, дисга маак.
Чис, цараанг йам умрэ одам бебакьо,
Вьирд вьэ мол охир сафедсуон, дисга маак.
Нокасен дьяадьен ту фаанд шаавьат авен,
Шаавьатат фаанд корэ' шайтуон, дисга маак!
Мааса бевьухь, эй базеб, камчиинэ джаат,
Окьибат фук суод фаровьуон, дисга маак.
Маакэ тар Журнжиирата джингаал авьас,
Пааст ту маадьяадь кьадрэ' инсуон, дисга маак.
Вьуз налуовум нист джауонтиир ишкьэ пок,
Ишкьэ пок маакин ту баднуом, дисга маак.
Эй ху наан дзиинак, арвьогуон, Бадаххьуон джуон вийэ,
Маакэ баднуом ас мэ' Хугьнуон, дисга маак!

А. БАХТОВЪАРШО

ЭЛ

Маасаавь ту хъааб, тез маатэ ту тар торикэ,
Маалаак му ту кунджанд хароб ас ошикъэ.
Луодат ту мурд – саавь мурд гьулуом, сутум аро,
Тар ху гьулуом пицат начуухьт ас бодигэ.
Луодум шароб баад ас ту мурд чай холэ кихьт,
Луодэ икаа, йаа турд ца вьинт цаахь лойикъэ!
Саавьэ-та дьар, во-та йадум вьуз ар ту хез,
Маалаак му ту, жиивьджум ту вьуз ас содикъэ.
Чииз йид Харагъ, чииз йам Душанбэ – фук бедарак
Бе ту макуонат йам замуонаа ошикъэ.
Маалаак ху зордъ шартыкат аро Гавьар ту луов –
Йаа хаагъ-та йодьд, йаа-та вьѣжафцт ас торикэ.

04.91

Мавъсимэ Гуланд Къарор Булбулен

М. Ш.-йард

*Х,офиз, ин х,оли ач,аб бо ки тавон гуфт, ки мо
Булбулонем, ки дар мавсими гул хомӯшем.*

Булбул ца нигъуогъаам, садо нист,
Ас даардъ ца наавъаам, равъо нист.
Мааш мотээ-та наа бест ба тезэ',
Мааш кор пи садд дъодъдж, кушо нист.
Мааш пуонд насут соз ба си` сол,
Тар дууст ба фук въахт пано нист.
Гулзор йи тараф, мааш дигар джой,
Хъиин шуудъ даруун кайф сафо нист!
Йаа хаагъ йи вегаа му джавъоб луод:
– Афсуус, ту даардъард давъо нист!
Мааш рискъ насудъдж йет, на малолаам,
Фук гул ми замуонанд фано нист!
Булбул йига йодъд, сол дигар суод,
Йам сол на фукать сол – бало нист!
Йам корэ джауон нек ба сандж йат,
Гъайр ас ту дъарэ мунд джафо нист.
Матлаб ту ца луовэ ба каф ваам,
Дирд пуонд ба гъайр роэ вафо нист.
Ног суод Гавъар нур пи ту ишкъ зор,
Сар зуур дуо ас дэ пиро нист.

04.88

ЙОШЭ – ТЕЗ ДАРЙО

(Мех-маат баладенард)

Вьузум нагьджиид ас дарйо,
Умедь вуд мундэ ас дунйо,
Умедь бе хьоджатаа кьиинэ,
Ба ростэ йу гьалать мис йаст,
Ба ростэ йу гьалать мис йаст!

Вьузум вуд таам бепарвьо,
Аджаб йошэ, йу бесавьдо!
Пи куом алвьот, дилгармэ,
Йу дилгармэ гьалать мис йаст,
Йу дилгармэ гьалать мис йаст!

Икам пуонд вуд, ик даадь токьен,
Му дар хотир, ухь – вьаадь токьен,
Ца хаагьат соз джуфтен вад,
Му джуонен вьаадь, гьалать мис йаст,
Му джуонанд вьаадь гьалать мис йаст!

Вьузум нагьджиид ас дарйо,
Факьат йак бор, вьовьайло!
Дэ тууйд йошэ – рист жиивьджгэ,
Вьэ жиивьджгэ йодь гьалать мис йаст,
Вьэ жиивьджгэ йодь гьалать мис йаст!

Вьузум нагьджиид ас дарйо,
Умедь вуд мундэ ас дунйо,
Умедь бе хьоджатаа кьиинэ,
Ба ростэ йу гьалать мис йаст,
Ба ростэ йу гьалать мис йаст!

20.09.91/22.12.03

ТАРДЖУМАА АС ДЖАЛОЛИДДИИН РУУМЭ

НААЙ ПЭЭГЪУОМ

Йад нигъуогь наай чииз-та йаа луовд ас ху ол,
Ас джидойэ даардъ йаа кьиинат малол.
"– Чииз авенен ас му зимцанд му хьичухьт?
Одаменен ас му ниивьдовь ху тидухьт.
Шартък зордъат таанг нафас мунд ас фирокъ,
Чииз турд луом ас ху даардъат иштиюкь?
Дъар ца дъед ар таам соф дъар ас ху асл,
Суод хьикиирт, йаст вед педьо кихьт ху вьасл.
Тар джамомад дам ба дам мунд зорэ вуд,
Тар хушенат хаффайен амкорэ вуд.
Бе ху фарзатъ йиивьэ ху шайдо начууд,
Ас му кьалбандэ му сирр педьо начууд.
Ас му ниивьдовьянд му сирр педьо ту кэ,
Ам ху гъуогь йетат ху цем биино ту кэ.
Чис башаандатъ – джисму джуон мастуур нист,
Джуон вьиинтовь турд ачатъ дастуур нист."
Нист насиим йам, йоц алангаа наай нафас,
Ар диланд дис йоц навед – йу бенафас!
Жиивьджгэ таф йат, вуудэ джой ар наай даруун,
Жиивьджгэ маанэ' вьам шаробэ заар мигъуунд.
Наайэ тезатъ бекасард охьногэ чууд,
Наай макъуомэ пардъайен тарпаалэ чууд.
Чайэ вьиинч мам наай мигъуунд заарат бало?
Чайэ вьиинч мам наай мигъуунд наарматъ давьо?
Наай-та луовд ар дам йако-йак ас шароб,
Наай-та луовд – Маджнуунэ ошикь ол хароб.
Вьухь кьатэ, джуон, гъайрэ бевьухь соз нист,
Чис – рафиикь гъуогьард ба гъайр овьоз нист!
Мааш гьаманд йам меть нур тар хьуом дъод,
Мааш цириивьдовь, чис аро – тар пуонд дъод!
Меть нагьджиист, лаак нагьджиист, гаап нист,
Эй ту хаагь рис, лаак нагьджиист, гаап нист!

Йиивь чисэ – йид гьуул вьэ рискъанд сер сут,
Йиивь чисэ – йам меть вьэ рискъард дер сут.
Дадь ца вьахт сен хуомкорен пухтакор?
Вет кутаам гаап, лаак маасуод хартэ бор.
Баанд зидээрдыат, кин ху озод, саавьэ' мард,
Чииз ху умр барбодь дьяадьэ' ас дэ зард?!
Хойихьэ гардыенэ баар пагыниидз даруун,
Йаа-та наа вьызд ар куза аз ад буруун?
Къаат цемен то нурецен пур насат,
То садаф къуонэ насат, пур дур насат.
Ар чидуоманд ошикъэ куртаа пирууст,
Къаатийат айбат гуунойен нист вьэ дууст.
Чис ту – маашанд гьайрэ ишкъ савьдога нист,
Аам йу даардыат, аам давьо, даавьога нист!
Эй туйат маашард мааш номуус мигьуунд,
Тут Фалотуун, аам Джолиинуус мигьуунд!
Джисмэ ас сит ишкъ то афлок сифент,
Жиивьджгэ таасиир дисга – куу мис турд дивьент!
Дев асал шанден къатиир вьуз джуур ца виим,
Наай мигьуунд вьуз шиирадор гаапен вириим!
Хор йу сут, ар таам ца сут ас зив джидо,
Гунг йу сут, ар цуонд ца вуд вьинд тиир садо.
Чис ту – гул рихьтат гулистуон дар гузашт,
Баадэ дэ булбул налуовд турд саргузашт.
Йам фукать маашуукъатаа ошикъ вьэ йор,
Зинда маашуукъаа факъат, ошикъ тайор!
Луовэ ошикъ ас ху хаагь бе баар ца рист,
Йу вьидьич араанг йаа бе паар ца рист.
Вьухь ца вед мунд – вьуз хабар зээм ас ту дуонд,
Рух ту кэ охир, вьинум лаак ас ху пуонд!
Дисга хойихь жиивьджгийанд – сирр гаап луовд,
Фук сирен йенак налуовд, дадь чай луовд?
Дам ту йенактиир лапаты тьиират гьубор,
Пок дам кин, суод турд йид сар бакор.

19.04-22.11.96

Т. МИЗРОБ

НААН ЗИВ

Нафаамум чииз кьубобаам ас ху зив мааш,
Фукать хез дар иджобаам ас ху зив мааш.
Ин лаавард хуш, йи лаавард нист бакор йид,
Йи лаав соф кихьт шараат – йид ачга маавид!
Аджаб бечора зив! Чиизат гинаагор?
Туйат дар хизматат, мааш ас ту безор.
Цараанг осуоникать ас нуоми миллат,
Шараатаамат, кинам мардумтэ миннат.
Йи кид зив мардуманд, йид шахсэ мол нист,
Ху зив джаат халкъ нигьуогьяам, йендэ кьол нист.
Алойид одаменен зив чи пардъээд,
(Йи джуонен тар дигар джуон вьаадь чэ тардъээд.)*
Накихьт баххьихь йи чай мааш то кьийуомат,
(Аро мааш вьев ца лаакаам дис хийуонат.)*
Нигьуогьет, нур шароит сут муаййо,
Ди джаат мардум ху зив тиир вьедьджэ дааво.
Укуумат дьодьдж иджозат, хуб кумак йид,
Ту маагиират зибан, луов – бедарак йид.
Къасам аз нуомэ мардум хаарэ' маашард,
Мисол аз соли сийум ваарэ' маашард.
Цараанг нур йодьд баробар соли сийум,
Йадет маакаам ми мардум ачга раагум.
Ту нур во соли сийум пехьниодэ,
Йу нагьджиид, ачга маачис тар зибо дэ.
Нураам джаам сиц фукать ар чай ас ар джо,
Къарор дьаадьяам – зивьээдьяам хурд алифбо.

*Изофаа ас муарир

ТАКМИИЛДЪОДЪДЖИН АЛИФБО ХУГЪНУОНЭ ЗИВАРД

Биисту ашт арф ас руусэ алифбо:

А а Б б В в Г г Д д Е е Ж ж З з И и Й й
К к Л л М м Н н О о П п Р р С с Т т У у
Ф ф Х х Ц ц Ч ч Ш ш Ъ ъ Ь ь Э э

Дъиис арабэ адад: 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

Махсуус алуоматен:

(холи джой), ! (хитоб), " (нохуунак), % (ас садэ),
(чаап къавьс), - (тарэ'), — (тирэ),) (хез къавьс),
, (вергул), . (нукътаа), / (такъсиим), : (дъунукътаа),
; (нукътавергул), ? (савьол), _ (таговхаат), ' (апостроф),
+ (джам), = (баробарэ), § (баандсозэ), № (шумораа).

Махсуус алуоматенэ иловьягэ:

(савьдо шумораа), \$ (доллар), & (савьдо йо),
* (хьитээрджак), @ (савьдо эт), [(ростгъуогъ чаап къавьс),
] (ростгъуогъ хез къавьс), ^ (гъээвак), ` (зарбаа),
{ (чаап чувствирюогъ къавьс), | (къойим порчаа),
} (хез чувствирюогъ къавьс), ~ (тиилда ё мавьджак), < (камэ),
> (зийодэ), © (муъаллиф акъкъ), ® (ифз).

ТАКМИИЛДЪОДЪДЖИН ИМЛО АЛИФБО ХУГЪНУОНЭ ЗИВАРД

Биисту шаш мустакъил арф ба иловайи чордаа дъуовьё йо
дъуарфаак урууф:

А а [ʌ] Аа аа [a:] Б б [b] В в [v] Вь вь [w] Г г [g] Гъ гъ [ǰ]
Гь гь [ɣ] Д д [d] Дж дж [dʒ] Дз дз [dz] Дъ дъ [ð] Е е [e:] Ж ж [ʒ]
З з [z] И и [i] Ии ии [i:] Й й [j] К к [k] Къ къ [q] Л л [l]
М м [m] Н н [n] О о [ɔ:] П п [p] Р р [r] С с [s] Т т [t]
Ть ть [θ] Ц ц [ts] У у [u] Уо уо [u̠] Уу уу [u:] Ф ф [f] Х х [kh]
Хь хь [h̥] Ч ч [ch] Ш ш [ʃ] Э э [ə] Ээ ээ [ə:]

КУТАТЬ ШАРЭ' ИМЛО АЛИФБОЙАРД

Ас авьвьял садодор авьозен ишораа чисаам:

Пиро дароз авьозен: – е, ии, ээ. Мисол: – бед (нопайдо шуд), дед (даромад); биир (поён), виир (серх осил); вьээб (банди алаф), сээр (Фаллаи кўфташуда). Зибо дароз овьозен: – о, уо, уу. Мисол: – мол (ашё, чорпо), мот (монда шудан); буон (рйш), вьуон (пашм); бууд (сохтан), муун (себ). Мобайнэ дароз овьоз: – аа. Мисол: – баат (атола), йаах (ях). Кут авьозен: – а, и, у, э. Мисол: – бат (баҒал), йах (хох ар); дичор (дучор), вид (бошад); кут (кўтох), пуц (писар); дароздэ (дарозтар), кашэ (гармй).

Натииджаа – йоздаа садодор авьоз, ас вьеванд дьийуон дароз йэарфаак. Даадь дьу охируон авьоз пехьниодэ устод Д. Карамшоев кьатэиен мувьофикь. Умууман, "Шарх номаи мувак кати алифбои шуғнонү" -и устод Д. Карамшоев (чисет руузн. "Маърифат", № 3, 1991 с.) ба гьайр ас дьу-арай джойанд, дигарга лап бамавькье вад. Чииз вьаманд асосан камэ вуд, ас рууйэ му фаамтовь – алифбо пойаа йиивь наваад. Шаклан – йиивь, тоджикэ, амо тоджикэ алифбо пойаа мис йаклухт нист.

Амсадойен: а) дьуарфаак: – вь, гь, ж, дж, дь, кь, ть, хь.

б) йэарфаак: – б, в, г, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, ц, ф, х, ч, ш.

Осил сут бисту ашт амсадо, ас вьеванд новь дьуарфаак (дьийуон дуовь). Алуоматенэ сактаайат джудойэ ь, ь факьат авьоз мииздовьанд иштирок кинен. Отатьидэ' дэ алифбойард ичиизать муонса аз тарафэ мошинат техника нист. Икид йиивь ас вьев садден вудидэ', вьаадьен ца налаакчууд, зив лаакэ таракькьи' кихьт. Интихобэ дьуарфаак амсадойен ас рууйэ дисга фикрен тар пиро сут: вь = [w] дьу сабаб кьатэ, йкум тоджикийанд в = [v], атаа вьэ хьээйдовь залуулэ кор, лаак даадь ишоратен йакдигар кьатэ мувьофикь вийен, дуйум руусэ зиванд алуоматэ джудойэ' ь пиро арф садо милойим кихьт, диджаат ас рууйэ муонандэ йид ишораа истифодаа сут; гь = тоджикэ Ғ, алуоматэ шартэ; дж = тоджикэ Ҷ – шабоат йаст, ага даадь йакджо талаффуз ца сен; дз – андак наздиикэят мувьофикьэ' йаст; дь = [d] – алуоматэ шартэ; кь = тоджикэ Ғ, алуоматэ шартэ, ба гьайр ас дэ андак мувьофикьэ' мис йаст; ть = [t] – алуоматэ шартэ; хь – ас рууйэ вьээидэ алуоматэ джудойэ ь пиро арф садо милойим кихьтат дуусик мувьофикьэ' мис йаст. Баад микьдорэ дьуарфаак амсадоен, вьаадьен алуоматэ сактаайат джудойэ кьатэ ца, баробар, лаак матн даруун такьриибан мувьозинатэ вед, йу баад хишрууйдэ йодьд. Апостроф истифодаа суод дьу мавьридан: – йакум, лаак дьуарфаак арфен махсуус олатенанд йэ арфаак кьатэ аралаш маасен, мисол дисга калиимайенанд – би'ихьт, бу'ор, му'ол вьа гьайра, дуйум олат – охирэ калиимайанд, лаак авьоз дароз талаффуз суод – вьеруонэ', таракькьи' вьа гьайра. Охиранд бойад луоваам – зив йид мис илм, атаа илм талабот – хьээйдовьат фаамтовьат ас ху чиидовь. Дигарга чора нист.

БАХТОВАРШОЕВ
Алигавхар Шохайдарович

ОДНА ГРАНЬ ШУГНАНСКОЙ ПОЭЗИИ

(Стихотворения, поэмы и переводы на
шугнанский язык поэтов горного Бадахшана)

Приложение:

Новый, усовершенствованный алфавит
шугнанского языка, предложенного
к. ф.-м. наук Бахтоваршоевым А. Ш.

Публикация подготовлена
Бахтоваршоевым А. Ш.

Никакая часть настоящей брошюры не может быть
воспроизведена в какой бы то ни было форме без
письменного разрешения владельцев авторских прав

г. Киев, 2004г. Тираж – 100 экз.
Брошюра издана по личной инициативе.

Настоящее издание бесплатное.

Иловъаа пэ сухан (ИПС 1)

Дъиис-дувьоздаа сол тар пиро, йи суубатанд, му гумуон тар Ато идораа, вьузум Лидуушард луод, тунд ту созенен лап къизикъат ва китоб нивиш, вьуз саам турд муарир. Атаа ху муаририйум диджаат таклииф чуудидэ, гаап-гаапандум вьирд луод – гаа вьахт чисийидэ ичидуом созанд дуусик нокъисийэ вьазн йо чоп хато намойуон сут. Пиро ас дийум вьуз "Коммунисти Шугънон"-ард йэ макъолаа нивишчат, атаа вьам даруунум йэ соз ас вьэ вуудъджаат. Йуйэ табассум чуудху луодэ – Аро эждодийотанд гаавьахт дисгаа кор мис йаст. Баадэ луод, къараа кэ, мунд Ато къатэ дуусик муслаататаа, баадта во гаап дъаадъаам. Вьузум чуухът йу арчиизца айруонат дудилаа, атаа дэ сабабум зибо фаамт. Вьинд, му гумуон, йаа китоб йо сийонавьиис, йо динай чопанд вад, диджаат йу савьоланд мумкин дъод, вьуз ку аскаа фаамум вьэ китоб нивиштовь. Ат му таклииф новьобастаа ас дэ вуд, ас ди кор мумкин ик вьэ вьахтанд Ато бохабар вудатаа, мумкин Лидуушэ диджаат хойихъ чууд фаамтовь, чииз гаап. Вьузум вьам китоб факъат баад ас вьам чоп ситтовь вьиинт, рост луом, му иштирок вьам чопанд ас фойидаа холэ навудъджат. Баадэ дэ республикайанд нотинджэ сутху фанаа коренен ачга иджро чиидовь набиифт, атаа нагата баафен, дуонджаат умр-та ичирдать вьиживьдовь муйассар насуод.

Йид таарих дисга вад.

Даадъ лапдэ мааш шоирен дис базэб нивишенидэ, дев созенен Руудакийат Офиз созен къатэ амкъадам. Баадэ дэ чиизга луом, гул ху башаанд буой къатэ ас дъарандать ма'лум...

ИПС 2: @ " = седжибак" (гъайрэ расмэ корард)

